

2022-01-14

Åklagarmyndigheten
Riksenheten för miljö och
arbetsmiljömål
registrator.miljo@aklagare.se

Polismyndigheten
Region Väst
registrator.vast@polisen.se

Anmälan om misstanke om brott mot 9 kap. 6 § miljöbalken
med hänvisning till 29 kap. 4 § p.1 miljöbalken:
Otillåten miljöfarlig verksamhet på Karlsborgs flygplats.

Anmälare:

Elisabeth Lennartsson, ordförande i Aktion Räd Vätern

Adress:

Skogsbrynet
696 92 Askersund

E-post:

arv@aktionraddavattern.se

Kontaktperson:

Christer Haagman, juridiskt ombud för Aktion Räd Vätern
Repslagaregatan 7
544 34 Hjo
christer.haagman@milhjobyran.se

Misstänkt verksamhetsansvarig:

Skaraborgs flygflottilj – F7,
Flygflottiljchef Malin Persson

Ärendebeskrivning:

Den 13 januari 2022 landar ett TP 84 Hercules på Karlsborgs flygplats under stort pressuppbåd. Flygflottiljchef Malin Persson informerar media att flygverksamheten på den PFAS-förorenade flygplatsen återupptas. Försvarsmakten har sedan mars 2018 använt Skövde flygplats som alternativ för delar av verksamheten på Karlsborgs flygplats (trots att Försvarsmakten i ansökningshandlingar hävdat att inga alternativ finns).

När Skövde kommun nu stängt Skövde flygplats meddelar flygflottiljchefen till Lokala Nyheter Väst att *"då blev det lämpligt och läge att åter ta rullbanan i bruk här på Karlsborg."* Se hela inslaget här: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/herkules-landar-ater-pa-karlsborg-flygplats>

Aktion Rädde Vättern uppmärksammade att Försvarsmakten beskrev sina planer i ett Facebook-inlägg i november 2021.

Aktion Rädde Vättern tillskrev därför Försvarsinspektören (FIHM) och ställde frågan:

*- Ser Försvarsinspektören några problem med att verksamheten har minskat under fyra år men nu utökas **utan att verksamheten har något miljötillstånd?***

Svaret från FIHM blev:

"Enligt 24 kap miljöprövningsförordningen (2013:251) är flygplatser där färre än 500 flygrörelser per kalenderår inte anmälnings- eller tillståndspliktiga. Således behövs inget miljötillstånd för verksamheten då den inte överskrider 500 flygrörelser per kalenderår."

Svaret (se bilaga 1 för att läsa svaret i sin helhet) innebär att **om** FIHM hade tagit del av flygflottiljens Facebook-inlägg och pressinbjudan hade tillsynsmyndigheten krävt en anmälan enligt 9 kap. 6 § miljöbalken? Där står nämligen att omfattningen av verksamheten nu ska överskrida 500 flygrörelser per år. Enligt flygflottiljen handlar det om drygt dubbelt så mycket: 1 100 flygrörelser per år.

Men FIHM:s tolkning av miljöprövningsförordningen stämmer inte. **All** flygverksamhet på Karlsborgs flygplats är tillståndspliktig eftersom det är en B-anläggning. Enligt 29 kap. 4 § är en flygplats med infrastruktur för militär flygverksamhet tillståndspliktig om instrumentbanan är längre än 1 200 meter.

Verksamheten är alltså tillståndspliktig oavsett om det handlar om mindre än 500 flygrörelser, som FIHM skriver i svaret ovan, eller om det handlar om 1 100 flygrörelser som Försvarsmakten skriver i Facebook-inlägget från 30 november 2021 och i pressinbjudan (se bilaga 2) till uppvisningen av TP 84 Hercules på Karlsborgs flygplats 2022-01-13.

24 kap miljöprovningsförordningen (2013:251) lyder:

”Flygplatser

3 § Tillståndsplikt A och verksamhetskod 63.30 gäller för civil flygplats med en instrumentbana som är längre än 1 200 meter. Tillståndsplikten gäller inte flygplats som är tillståndspliktig enligt 4 §.

*4 § Tillståndsplikt B och verksamhetskod 63.40 gäller för flottiljflygplats eller civil flygplats **med infrastruktur för militär flygverksamhet**, om instrumentbanan på flottiljflygplatsen eller den civila flygplatsen är **längre än 1 200 meter**.*

5 § Anmälningssplikt C och verksamhetskod 63.50 gäller för flygplats för motordrivna luftfartyg där mer än 500 flygrörelser per kalenderår äger rum.”

Aktion Rädda Vättern svarade FIHM den 12 januari 2022 att föreningen ”förutsätter att FIHM ingriper och stoppar morgondagens planerade otillåtna verksamhet, såvida det inte finns en godtagbar förklaring.”

Men flygverksamheten återupptogs den 13 januari 2022 och någon förklaring har inte lämnats till Aktion Rädda Vättern. Flygflottiljchef Malin Persson säger till Lokala Nyheter Väst:

”För mig är det väldigt enkelt – vi är experter och vi gör inte sånt här utan att ha clearat med både juridik och tillstånd och allting. Så jag känner mig oerhört trygg i att vi har rätt beslut och verkar på rätt mandat.” (Slutord i SVT:s nyhetssändning:

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/herkules-landar-ater-pa-karlsborg-flygplats.>)

Eftersom varken flygflottiljen eller FIHM redovisat några beslut finns dock misstanke om brott mot 9 kap. 6 § miljöbalken. 29 kap. 4 § i miljöbalken lyder:

”För otillåten miljöverksamhet döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. påbörjar eller bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd utan tillstånd eller godkännande...”

Aktion Rädda Vättern anmäler därför den återupptagna flygverksamheten på Karlsborgs flygplats och uppmanar polis och åklagarmyndighet att utreda om brott har begåtts.

Särskilt viktiga skäl att utreda frågan

Karlsborgs flygplats är förorenad av PFAS-kemikalier. Detta har varit känt sedan 2013. Extremt höga halter PFOS har uppmätts i grundvattnet under en av brandövningsplatserna: 2 300 000 ng/liter! Jämför miljökvalitetsnormen för recipienten Bottensjön och Vättern: 0,65 ng/liter.

PFAS-föroreningar har konstaterats på flera ställen inom flygplatsområdet, bland annat i den sydvästra banänden där ett olyckstillbud med brand ägde rum 1977. Karlsborgs flygplats är enligt Vätternvårdsförbundet en av de dominerande utsläppskällorna av PFAS till Vättern jämfört med andra vattendrag (se bilaga 3). Läckaget pågår kontinuerligt, varje dag året om.

Parallellt med ansökan om markavvattningsdispens hos länsstyrelsen försökte Fortifikationsverket med hjälp av FIHM att i förtid komma igång med dränering av landningsbanan/rullbanan. Motivet var att renoveringen av banan krävde omgjord dränering. Genom ett anmälningsförfarande godkände FIHM att dräneringsarbetet skulle

tillåtas och PFAS-förorenat grundvatten skulle enligt planerna pumpas ut orenat i Vätterns vattenskyddsområde.

FIHM:s godkännande av dräneringsbeslutet överklagades av Aktion Rädda Vättern och närboende markägare. Regeringen inhiberade FIHM:s godkännande av dräneringen och [upphävde slutligen beslutet](#).

Trots att det har gått drygt åtta år sedan föroreningarna upptäckts har ingen sanering påbörjats. Först i höstas lämnade Försvarsmakten in en [åtgärdsutredning](#), som dock är mycket ofullständig enligt konsultens egen bedömning. Flera utredningar återstår att göra.

Hur återupptagen flygverksamhet påverkar föroreningssituationen och möjligheter att ta itu med saneringsarbetet är oklart. Ett stort antal andra miljöpåverkande faktorer är heller inte utredda, till exempel bullersituationen eller påverkan på Natura 2000-områdena (bland annat Barbastell-kolonien som övervintrar i Karlsborgs fästning). Det saknas även utredning av påverkan på andra Natura 2000-områden, enligt domstolen. Just av dessa och andra skäl förordade [mark- och miljödomstolen i sitt yttrande till regeringen att ansökan borde avisas eller avslås](#).

I en rättsstat gäller lagen även militär verksamhet. Ytterst är Försvarsmaktens uppgift att värna rättsstaten och vårt demokratiska system. Det är därför av stor vikt att rättsväsendet grundligt utreder om återupptagandet av flygverksamheten på Karlsborgs flygplats, utan att det finns ett tillstånd och utan att det finns någon godkänd miljökonsekvensbeskrivning, strider mot lagen.

Historik

2001-11-01 anmäldes verksamheten på Karlsborgs flygplats enligt miljöbalken. Vid revidering av anmälan förelades Försvarsmakten [2009-06-17 av Generalläkaren att söka tillstånd med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken](#).

[2012-06-14 avvisar länsstyrelsen](#) försvarets ansökan med hänvisning till brister i miljökonsekvensbeskrivningen. Framförallt saknas redovisning av alternativa platser och metoder. Försvarsmakten överklagar länsstyrelsens avvisning och hävdar att det inte finns några alternativa platser att bedriva hela eller delar av verksamheten.

[2016-12-14 godkänner regeringen](#) Försvarsmaktens överklagan trots att inga alternativa platser redovisas och länsstyrelsen återupptar tillståndsprövningen.

[2019-02-06 ger länsstyrelsens miljöprövningsdelegation tillstånd](#) att till drygt 10 000 flygrörelser per år. Aktion Rädda Vättern inklusive 227 enskilda sakägare, andra organisationer och ett antal kommuner överklagar beslutet. Även Försvarsmakten överklagar länsstyrelsens beslut.

Parallellt pågår ärenden som handlar om dränering och markavvattning av Karlsborgs kraftigt PFAS-förorenade flygplats. [2020-01-10 beslutar länsstyrelsen att lämna Fortifikationsverket dispens](#) från markavvattningsförbudet. Beslutet överklagas av kommuner, organisationer och enskilda. Även Fortifikationsverket överklagar dispensbeslutet.

[2020-06-30 lämnar mark- och miljödomstolen ett yttrande](#) till regeringen som innebär att tillståndet till flygverksamhet på Karlsborgs flygplats i första hand bör avisas och i andra hand avslås.

[2020-11-05 yttrar sig mark- och miljödomstolen](#) och rekommenderar regeringen att upphäva länsstyrelsens beslut att ge dispens till markavvattning av Karlsborgs flygplats.